

Rapport vedrørende
Referencenr. 66780

Fange nr. 75 -
Alberti & Fængslet

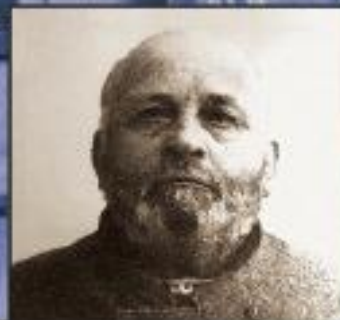
Udstilling på
Horsens Museum

Projektansvarlig
Maria Berg Briese
Museumsinspektør

Delvist tilsagn om
152.664 kr

Formidling 2010
(Pulje 1)
Udvikling af museernes
formidling

Fange nr. 75

Alberti & Fængslet
23. juni 2011 - 24. juni 2012

INTRODUKTION

Udstillingen Fange nr. 75 – Alberti & Fængslet i Horsens, er Horsens Museums første udstilling, siden overtagelsen af en stor samling af fængselsrelaterede genstande fra Direktoratet for Kriminalforsorgen i januar 2010, og en lige så stor samling af genstande i 2009 blev indsamlet af museet selv i de tomme bygninger, der gennem 153 år havde været Statsfængslet i Horsens. Med denne udstilling ønskede Horsens Museum både at markere museets satsning, samt at vise hvordan museet ønsker at formidle dansk fængselshistorie.

I december 2010 var det 100 år siden, at tidligere justitsminister P. A. Alberti blev indsat i fængslet i Horsens, som en direkte udløber af danmarkshistoriens største bedragerisag. Og det var dette jubilæum vi valgte at bruge som udgangspunkt for at skabe en fagligt forankret politisk historisk fortælling.

Vi ønskede at benytte os af en 3D hologram-installation, for på den måde, at kunne tilføje en overordnet perspektivering og refleksionsmulighed, som kun dårligt ville kunne løses ved andre formidlingstiltag.

Scenografien er i høj grad tænkt arkitektonisk, hvor den neoklassisistiske museumsbygning fra 1915 - som er samtidig med Albertis fortælling – har sat standarden for udstillingens udtryk.

Vi har desuden skabt en paralleludstilling – Fængslet 2.0 – med målet om, ved hjælp af de forskellige formidlingsmæssige udtryk, at skabe et sanseligt og perspektiverende univers, hvor brugeren selv vælger sin museumsoplevelse.

PROJEKTET

20. december 1910 kom Alberti til Horsens for at afsone en dom på otte års tugthus for falsk og bedrageri, hvilket var en af udløberne af danmarkshistoriens nok største økonomiske og politiske skandale. Landets konseilspræsident J. C. Christensen og indenrigsminister Sigurd Berg kom for en rigsret fordi de havde *forsømt at anstille Undersøgelse og Tilsynspligt*, og justitsminister Alberti, der havde svindlet for 1.000.000.000 nutidskroner, skulle nu ind bag de mure, han gennem mange år havde været øverste chef for. Den danske befolknings tillid til og tro på de folkevalgte politikere havde lidt måske uoprettelig skade.

Samme år som Alberti kom til Horsens, og for en periode blev fange nr. 75, besluttede en ung forfatter, at han ville besøge landets fængsler, og skrive om det han så. Forfatteren Albert Dam søgte om lov hos justitsministeriet, fik bevilliget besøgene, og den 4. august 1910 besøgte han Horsens Straffeanstalt. Hans beskrivelse er detaljeret, personlig og bærer præg af, hvor stort et indtryk fængslet gjorde på ham.

Da Alberti og Dam kom til fængslet, havde det syv år tidligere fejret 50 års jubilæum. Horsens Straffeanstalt var det første i en række af fængsler, der blev bygget ud fra en ny måde at tænke straf på. Formålet med frihedsberøvelsen var nu todelt: straf og forbedring. Og da fængslet åbnede i 1853, var det med store forventninger til det nye straffesystem. I 1910 havde fængselssystemet fundet sit fodfæste. Reglerne var rettet til, og erfaringer var gået fra personale til personale, så fængslet nu kunne indfri ambitionen om at skabe gode samfundsborgere. Alberti skulle gennem de næste mange år på egen krop mærke, om den politik, han havde forvaltet, og de love og forordninger han havde fået gennemført, også fungerede i praksis.

Hvis Alberti havde valgt at besøge Horsens igen, da han blev benådet i 1917, ville han kunne have besøgt byens nyopførte museum, som slog dørene op i 1915. I udstillingen Fange nr. 75 har vi skuet tilbage, og ladet os inspirere af udstillingsstilen fra dengang.

Scenografi

Horsens Museum ca. 1915

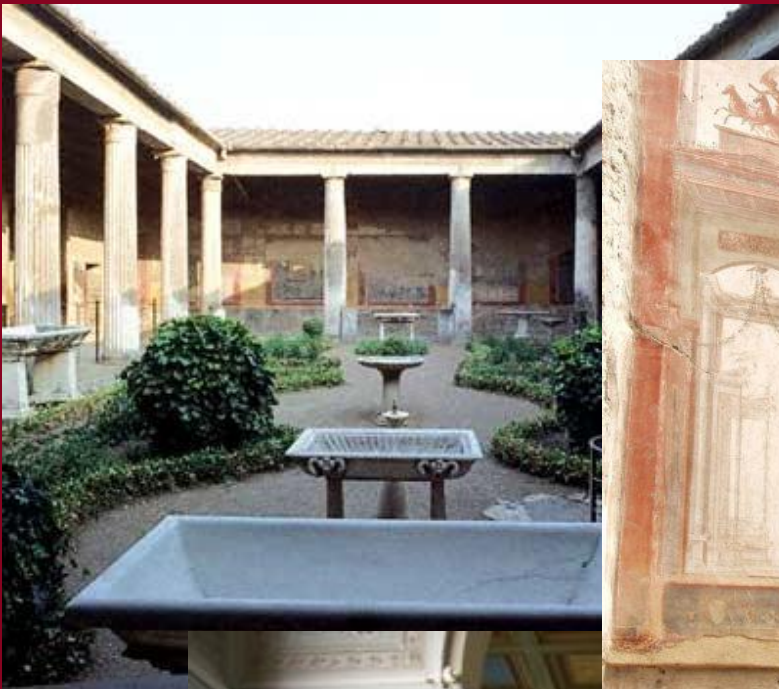

Horsens Museum 2011

Den neoklassisistiske udstillingsscenografi med vægt på udsigter, symmetri, gentagelser, paneler, stoflighed, kontraster og lysten til ophold og eftertanke – rum til at dvæle. Det var udstillingstanken i 1915, hvor museet åbnede. Ud over at give den besøgende en fornemmelse af tidsepoken, var det forløsende ikke at skulle modarbejde udstillingsrummet - scenografien passer ganske simpelt til arkitekturen.

Inspirationen er naturligvis Heraculanums vægmalerier i 4. stil, den berømte atriumgård fra Vetriernes hus i Pompeji, det store danske stilikon Ny Carlsberg Glyptotek (ikke mindst nyopstillingerne og tankerne bag dem) og Den Hirsprungske Samling.

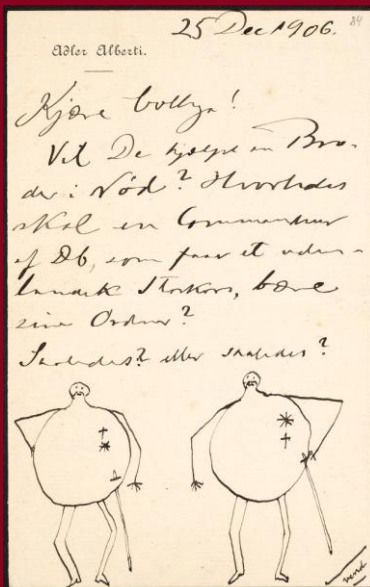
Endelig var Cronhammars scenografi af udstillingen Dronning Margrethe og arkæologien en enorm inspirationsfaktor.

Historien og genstandene

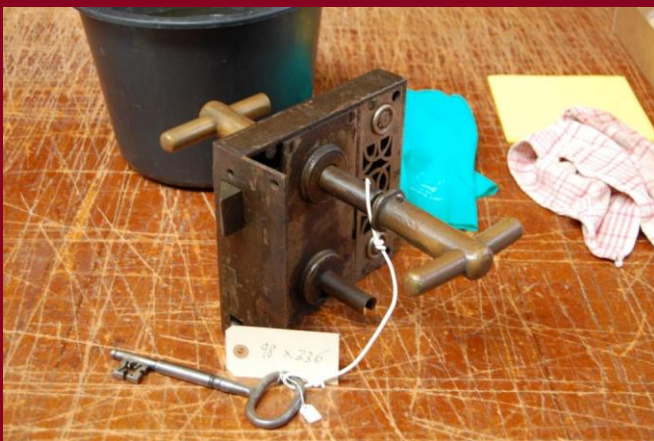
Da Alberti, efter mere end to år i Nytorv Arrest, den 20. december 1910 blev indsat i Horsens Tugthus for at afsone en dom på 8 års tugt for bedrageri, var det afslutningen på Danmarks største bedragerisag, og påbegyndelsen af fange nr. 75's ophold i Horsens Straffeanstalt.

Vi valgte at lave en overordnet todeling af Albertis historie: præ-fængsel og fængselsopholdet. Rent fysisk fortælles de to dele i hvert deres rum. I det første rum fortælles om tiden før Alberti kom i fængsel: familien, justitsministeren, forbrydelsen og retssagen – og her kaldes Alberti ved navn. I det næste rum fortælles hovedhistorien, om Albertis ophold i fængslet: ankomsten, dragten, maden, arbejdet, administrationen, opsynet, cellen, kirken, medfangerne, helbredet og disciplinen – og her kaldes Alberti ved hans fangenummer: fange nr. 75.

Historien om den tidligere højesteretssagfører og justitsminister P. A. Alberti og hans ophold i fængslet i Horsens er både lokalhistorisk- og national relevans, og vi ville aldrig kunne have skabt den udstilling vi ønskede, hvis vi ikke havde oplevet en enorm velvilje fra arkiver og museer til udlån af genstande og arkivalier, som illustrerer Albertis liv præ-fængsel.

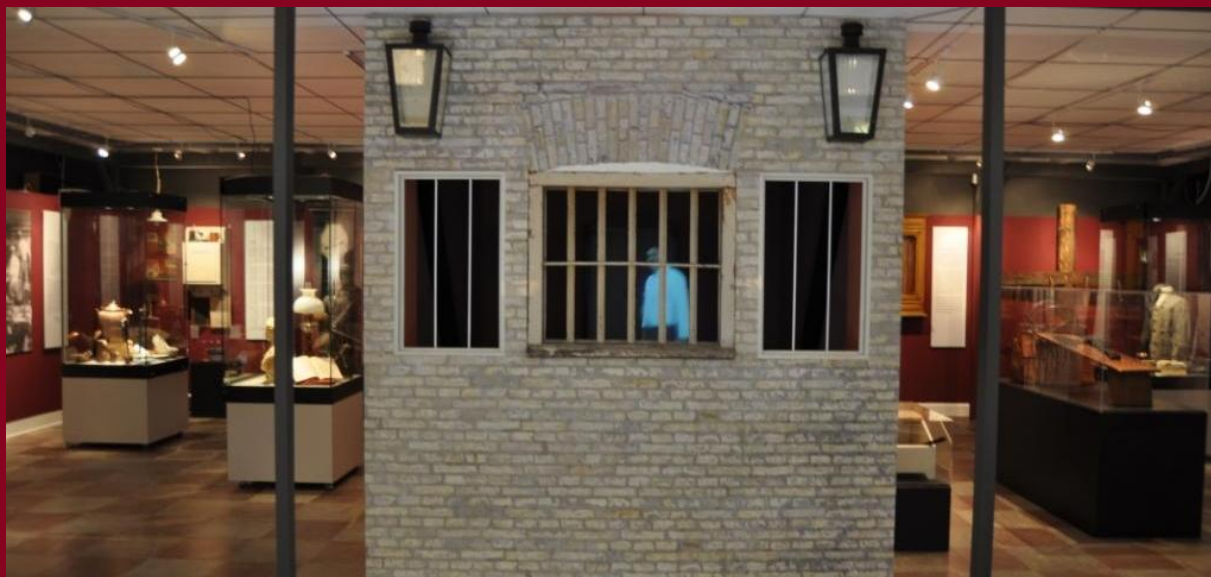
Indlånt brev skrevet af Alberti med karikaturtegning af ham selv

Eftersom Horsens Museums Fængselsamling er en ny samling, er den ikke færdigregistreret, hvilket betyder, at en stor del af genstandene i udstillingen, er fundet frem, registreret og gjort udstillingsklar i ét hug. Samtlige genstande er nu tilgængelige i Museernes Samlinger.

Lås og nøgle fra samlingen

Fortællingen

Det centrale udstillingsrum er opbygget med Albertis celle som det centrale element, omkring hvilket symmetrien og historien udfolder sig.

I vores ansøgning til KUAS, ansøgte vi også til dette element, men fik desværre afslag. Men da vi mener, at installationen er så central for formidlingen af udstillingen, og desuden vil kunne løfte museets formidling radikalt, har museet valgt selv af betale installationen.

Det er med Alberti i sin celle, at vi får foræret det scenografiske værktøj, at kunne lade ham besvare de spørgsmål, der automatisk rejser sig, når man hører ikke bare Albertis, men også andre storforbryderes historier: Hvad tænkte du på? Hvordan kunne det lade sig gøre? Hvorfor var der ikke nogen som stoppede dig før?

Under Alberti-laget er der mange fortællelag: på tekstbannere citeres Albert Dams beskrivelse af fængslet fra hans besøg i 1910. Fange nr. 75's historie fortælles og den generelle historie fortælles. På væggene fortæller bannere med fotografier fra fængslets 50 års jubilæum i 1903, hvordan fængslet så sig selv, og alt er bundet sammen af genstandsmontre, der skulpturelt fylder rummet.

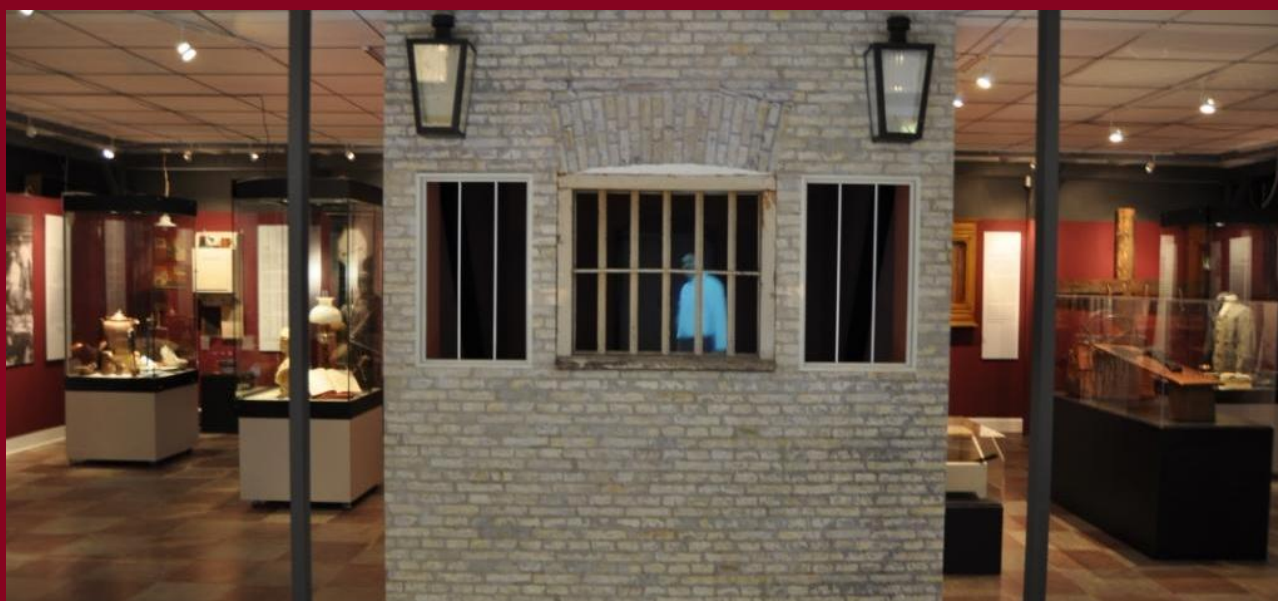

Hvert tema har samme scenografiske dynamik – genstandsmontre, der står frit i rummet, med jubilæumsfotografi som baggrund, og flankeret af Albert Dam-citat til højre og generelle betragtninger og Fange nr. 75's historie til venstre.

PROJEKTELEMENTER DER IKKE FINANSIERES AF KUAS

I udstillingsprojektet indgår to vigtige elementer, som ikke finansieres af kulturarvsstyrelsens Formidlingspulje. Det første er 3D hologram-installationen Albertimonologen, og det andet er udstillingen Fængslet 2.0.

Albertimonologen

Albertimonologen er skabt til udstillingen Fange nr. 75 – Alberti & Fængslet.

Midt i udstillingen er bygget en nøjagtig rekonstruktion af den celle i straffeanstalten, hvor tidligere justitsminister P. A. Alberti sad fængslet de første to år af de otte, han skulle afsone.

Scenen er sat til Horsens Straffeanstalt. Albertis celle. Alberti er alene i cellen. Det er nytårsaften 1910. Han har været her 10 døgn nu. Der er stille. Bortset fra ethvert fængsels skramlen i forskellige afstande. Nogen græder et sted. Alberti er præget af chokket ved forandringen fra arrestens midlertidighed til tugthusets evighed og den enorme udmattelse efter den toårige retssag, hvor han havde hele forsvaret selv.

Han tænker tilbage. På tiden lige før den 8. september 1908, hvor han meldte sig selv til politiet. På retssagen. På fremtiden.

Det særlige ved den opstilling i udstillingen er, at en 3D hologram projektion bringer et stykke dramatisk dokumentar ind. Alberti bringes til stede fremstillet af Kim Bodnia med ord af Alberti. Vi har bevidst valgt, at monologen udelukkende bygger på citater af Alberti selv – Bodnias fortolkning ligger i skuespillet.

*Jeg er træt, det er bare det...
Jeg har valgt at tage det her skridt... Der er ingen andre, der skal være mistænkt. Det er derfor, jeg har meldt mig selv. Der er ikke andre end mig, der har været bekendt med mine affærer... De er bare vokset mig over hovedet, og mit hoved er ikke, hvad det har været...Næ, jeg anstillede ikke juridiske spekulationer over det, jeg har foretaget mig, nej, jeg har hele tiden været overbevist om, at det hele nok skulle bedre sig, og der var ikke nogen, der skulle lide tab. Spekulanter betaler tilbage, det ved enhver, og det var bestemt ikke til mig selv. Nej, det var det ikke. Åh, jeg er træt, jeg er så træt...Nej, jeg er træt, det er bare det... Jeg har valgt at tage det her skridt... Der er ingen andre der skal være mistænkt. Det er derfor jeg har meldt mig selv. Der er ikke andre end mig, der har været bekendt med mine affærer... De er bare vokset mig over hovedet ...det hele var forhåbningsløst fortabt...Man må vel have lov at spørge om der overhovedet findes noget fornuftigt menneske? Den utilfredshed der i visse kredse stiller sig om min administration vil jeg prøve at bære med sindsro og ålmodighed. Planer for fremtiden? Der har altid været planer med mig, altid store planer med mig. Men fremtiden? Ingen...Jeg er træt, det er det hele.*

Albertis celle er opbygget så realistisk som muligt, og med originalt inventar. Udgangspunktet er et maleri, som er malet af en fange i 1910. Cellen svarer godt til de samtidige beskrivelser vi har af celler, hér tænkes der særligt på Albert Dams beskrivelser, som også er fra 1910.

Målene er taget fra celle 34, Gl. celle, det tidligere Statsfængsel i Horsens. Vi har ingen skriftlige kilder, som fortæller nøjagtig hvilke celler Alberti sad i – den største del af sit ophold tilbragte han på Sygeafdelingen – men det er helt sikkert, at han den første tid sad i frivillig isolation i en såkaldt forbedringscelle.

Fronten er beklædt med en fotostat af fængselsmuren. Vinduet i midten er originalt, og vi ville gerne have stoppet dér, men af hensyn til de besøgende, har vi valgt at lave ekstra vinduer, som meget gerne skulle signalere, at de *ikke* er originale

Fængslet 2.0

Fængslet 2.0 er en udstilling om et fængsel. Nærmere bestemt om Statsfængslet i Horsens, som er det første fængsel i Danmark bygget ud fra moderne strafferetslige principper.

Med udgangspunkt i www.faengslet2.dk, formidler Horsens Museum hér ved hjælp af lyd, billeder, touch skærme, opstillinger og mulighed for fordybning i et studiehjørne.

Udstillingen består af stationer:

Fængslet 2.0 er to touchskærme, hvor man kan gå på virtuel opdagelse i fængslet.

Jailstudy giver mulighed for at se fængselsgenstande tæt på og læse mere om dem i bøger og kopier, hvis man har lyst.

Jailcells er kopier af to af de celletyper, som var i fængslet. Væggene er nye, men møblerne er fra fængslet.

Jailmovie viser dokumentarfilm om fængslet og dets berømte fanger.

Jailstream er små særudstillinger, som skiftes ud med få måneders mellemrum. Hér vil vi vise grupper af genstande, som vi netop har arbejdet med.

BRUGERRESPONS

Åbning på udstillingen Fange nr. 75

Vi har oplevet en stigning i besøgstallet på 75 % for juni, juli og august i år (de tre første måneder udstillingen var åben) i forhold til de samme måneder i 2010.

Museet har haft 77 rundvisninger i udstillingen, hvoraf vi er særligt glade for repræsentationen af to målgrupper:

- Ungdomsuddannelser – på trods af at undervisningsmateriale først nu er under udarbejdelse (Jaillearner – støttes af Formidlingspulje 2)
- Indsatte fra danske fængsler på ledsaget udgang ofte i forbindelse med et uddannelsesprogram/udslusningsprogram

www.fængslet2.dk er Horsens Museums virtuelle fængsel (støttet af Tips- og Lottopuljen). Hjemmesiden er en vigtig del af formidlingsstrategien for udstillingen Fange nr. 75. Horsens Museum har opbygget paralleludstillingen Fængslet 2.0, som er skabt rundt om hjemmesiden. Besøgstatistikken for hjemmesiden, de første 8 måneder den har eksisteret, viser 1.257.220 hits – hvilket vi synes er ret overvældende.

Horsens Museum afventer spændt Kulturarvsstyrelsens nationale brugerundersøgelse for andet halvår 2011, hvor resultaterne for udstillingen vil indgå.

VIDENSDELING

Kollegaer fra Museum Østjylland på besøg – også i fængslet (foto Anders Have Espersen)

Vi har oplevet en stor interesse fra kollegaer i 2011. Ikke kun om udstillingen Fange nr. 75, men generelt for arbejdet, der udføres af Horsens Museums Fængselsafdeling.

Vi prioriterer kollegialt samarbejde meget højt, og har i den forbindelse været heldige at få besøg fra flere museer i andet halvår i 2011 blandt andet Museum Østjylland, Museet på Koldinghus, Museum Lolland-Falster, Øhavsmuseet, Politihistorisk Museum, Industrimuseet og Fængselsmuseet Vridsløselille.

Horsens Kommunes Kulturafdeling har benyttet udstillingen til repræsentative formål, og Horsens Kommunes afdeling for Teknik og Miljø benytter paralleludstillingen Fængslet 2.0.

Det er med stor glæde, at vi har kunnet konstatere, at Kriminalforsorgen har taget museets formidlingstiltag til sig. Museet viser ofte rundt i udstillingen, som et led i uddannelsesprojekter/udslusningsprojekter for indsatte, og kriminalforsorgens medarbejdere kommer ofte til åbne tilbud i udstillingen.

Vi har desuden oplevet en markant stigning i henvendelser fra universitetsstuderende, som benytter museets formidlingstilbud som grundlag for opgaveskrivning.

MEDARBEJDERE

Helmut, Stani og Jørn med museumsleder Anne Bjerrekær på et ben i baggrunden

Horsens Museums fængselsafdeling har arbejdet med alle aspekter af udstillingen, og desuden har museets udstillingsmedarbejdere været tilknyttet i opbygningsfasen.

Horsens Museum har samarbejdet med skuespiller Kim Bodnia, Greentea/Homerun, Allan Berg Film, Direktoratet for Kriminalforsorgen og Lundgreen Grafisk.

Horsens Museum har desuden nydt godt af stor samarbejdsvilje i forbindelse med indlån af genstande og arkivalier fra:

Det Kongelige Bibliotek, Landsarkivet for Nørrejylland, Museum Lolland-Falster, Rigsarkivet, Sydvestjyske Museer, Folketinget, Landsarkivet for Sjælland, Museum Østjylland, Museerne på Vestfyn, Politihistorisk Museum og Fængselsmuseet på Vridsløselille.

KONTAKT

Museumsinspektør **Maria Berg Briese**, Projektansvarlig

